

... alebo o prekvapivých paralelách veľmi dobrého seriálu z dielne Netflixu.

Ak ste seriál videli, poďme rovno k zaujímavým témam a paralelám.

REALITA

Seriál v sebe neobsahuje žiadnu paralelu Neba, zato ale obsahuje veľmi dobrú paralelu PEKLA – je ním svet *Upside Down*, „Hore nohami“, temná, vydrancovaná, bezútešná zrkadlová verzia sveta, v ktorom žijeme. To je sa samo osebe veľmi zaujímavá idea. Peklo sa od sveta (či Neba) naozaj nelíši tým, že by bol nejakým zlým temným miestom. Zlým temným miestom je preto, že je ovládané niečím, čo z neho takéto miesto robí: zlom, hriechom. V prípade seriálu je svet *Upside down* temný a desivý práve preto, že ho ovláda krvilačná, stále hladná, krutá a bezohľadná entita, túžiaci jedine po moci a uspokojení svojich najnižších pudov. Ako alegória Pekla a Diabla bezmála dokonalé – vrátane bezútešnosti a opustenosti ako následkoch tohto zla, ktoré požíra samo seba.

VERIACI

Malá skupinka ľudí z Hawkinsu – hrdinovia seriálu – sú *veriaci*. Veriaci v tomto zmysle slova, v akom sú veriaci kresťania: Narazili na tajomnú, ale zato hmatateľnú *realitu*. Stretli sa s ňou. Zažili ju. Na vlastnej koži. Nemôžu popierať to, čo zažili a videli, hoci občas k tomu majú chuť – ako keď šerif Hopper na začiatku druhej série utešuje Willovu matku Joyce, že nočné mory jej dieťaťa sú určite len výsledok stresu, preludy podráždeného vedomia, aj keď niekde v hĺbke obaja tušia (a boja sa toho), že by to mohla byť naozaj a skutočne... realita. tá realita, ktorú už raz na vlastnej koži zažili.

Toto je viera tak, ako ju chápe kresťanstvo: *Istota*, založená na faktoch a skúsenosti a súčasne *porozumenie* svetu, ktorý vidíme a chápeme v jeho celistvosti, nielen v jeho malom výseku (ktorým je hmotný materiálny svet).

NEVERIACI

Okolo skupinky hrdinov žijú „neveriaci“ – ľudia žijúci v napohľad sladkej nevedomosti, riešiaci banality, ktoré považujú za „realitu“ a „život“. Na skupinku hrdinov pozerajú ako na bláznov, pomätencov, fantastov,... spomeňme si na Joycinho „ex“, na jej syna Jonathana (než sa obrátil a stal veriacim) a pod. Ich postoj ale pramení len v jednom: že buď nemajú dostatok informácií, alebo sa vzpierajú vidieť realitu, tak odlišnú od toho, čomu sami veria – a tak radšej uveria jednoduchým vysvetleniam typu „stratil sa v lese“ (Will), „otrúvali sa toxickým odpadom z vody“ (Barb a na konci tretej série pár desiatok obyvateľov Hawkinsu) a pod.

Paralela s kresťanmi/nekresťanmi dostatočne jasná, netreba k tomu pridávať žiaden ďalší komentár.

No a teraz to začína byť zaujímavé:

DOSPELÁČKA

Eleven/El/Jane. Bezpochyby hlavná hrdinka celej série a jej najzaujímavejšia postava. V istom zmysle jediná *dospelá* v celom seriálovom svete. Je to paradoxné, pretože je v mnohom strašne... zaostalá? Nerozumie niektoré bežné slová. Nerozumie mnohým veciam vo vzťahoch medzi ľuďmi. Nepozná dokonca ani názov štátu Illinois! nepozná komixy ani Wonder Woman. Nikdy nechodila do školy. Napriek tomu je... dospelá. Žije v úplnom svete. Vníma ho, vidí ho, rozumie mu a chápe ho. Rozumie aj to, aké je

jej miesto, úloha a možnosti v tomto *komplexnom*, úplnom svete. Dokáže narábať so silami a schopnosťami, o ktorých ostatní ani netušia, že by niečo podobné mohlo existovať. Jej prístup k životu, k sebe, k iným... Tam, kde ostatní sa ešte len hrajú *Dračí doupe* (Will, Mike, Lucas a Dustin) alebo žijú flirtovaním a večierkami (Steve a Nancy) ona žije vskutku dospelého. Uvedomuje si zodpovednosť za to, čo sa stalo, svoj podiel na tom všetkom, svoje možnosti a z nich plynúce povinnosti. nevyhýba sa tomu. A keď na to príde, tak so slovami „Zbohom, Mike...“ položí svoj život za priateľov. Síce (prajnosťou režiséra a scenáristov) prežije, ale to v tej chvíli ešte nevie...

Byť kresťanom znamená byť presne týmto: Dospelým človekom. Žijúcim v úplnom svete, prijímajúcim svoje miesto v ňom, svoju zodpovednosť z toho plynúcu i povinnosti a záväzky, ktoré z tohto všetkého vyplývajú – tak, ako to zaznie v Pavlových slovách: „*Ak hlásam evanjelium, nemám sa čím chváliť; to je moja povinnosť a beda mi, keby som evanjelium nehlásal*“ (1 Kor 9,16). Platí to univerzálne. Kresťan je človek, ktorý toto všetko rozumie a prijíma – a slovami Johna Waynea (ktoré vyriekol, keď sa ho pýtali, prečo sa na sklonku života stala katolíkom) aj on opakuje: „Muž má vedieť urobiť to, čo treba“. A nielen muž. Kresťan všeobecne. Preto nás postava Eleven, pri všetkých jej lapsusoch (napríklad útek do Chicaga a krátke „spustenie sa“ s gangom Kali), nedokonalostiach, neznalostiach, niekedy neomalenom správaní sa (keď napríklad pri prvom stretnutí nevládavo minie Maxinu ruku, vystretú k pozdravu a odplachtí k Hopperovi) fascinuje: Je dospelá. Je obrazom, analógiou toho, čím je vo svojej podstate kresťan: Nie dokonalý bezchybný človek, ale človek, ktorý konečne vyrástol, vyrástol *s pieskoviska pozemského detského hračkárskeho sveta* s jeho *detskými hrami*, ktoré v ňom ľudia hrajú a tvária sa pritom (a veria tomu), že oni sú tie skutočné, že toto je vraj tá skutočná realita a skutočný život – a dorástol do *dospelosti*, do skutočnej dospelosti Božích synov a dcér a vstupuje do skutočného *dospeláckeho* sveta, ktorým je Boží svet, Božie Kráľovstvo. Tak, ako to opísal už Pavol: „...*kým nedospejeme všetci k jednote viery a poznania Božieho Syna, k zrelosti muža, k miere plného Kristovho veku,* ¹⁴ *aby sme už neboli malými deťmi*“ (Ef 4,13-14).

MODLITBA

Keď sa El vyberá na svoje cesty do Prázdna (Void), sprvu potrebuje dokonalý pokoj. V ústave pre ňu vytvorili prostredie čo najdokonalejšej „zmyslovej deprivácie“ – odrezania od akýchkoľvek zmyslových vnemov. Vznáša sa vo vodnom tanku naplnenom hustým slaným roztokom, takže necíti žiadnu tiaž, žiaden tlak. Necíti teplo ani zimu (voda má nepochybne tých správnych 37° C). Je ponorená v úplnej tme a odizolovaná od akýchkoľvek zvukov. Keď sa pokúša prvý raz dostať do prázdna v škole so šerifom a ostatnými, potrebujú na to podobné podmienky: ticho, bazén s pol tonou (plus mínus) soli, zaviazané oči... neskôr, keď už nadobúda skúsenosti a prax, stačia previazané oči a ticho (presnejšie jeho „počuteľná verzia“ v podobe *bieleho šumu* z nenaladeného rádia či televízora).

V modlitbe je to podobne. Modlitba vyžaduje pohrúženie, ponorenie, sústredenie. Napríklad modlitbová technika Migueal de Molinos – *modlitba kludu* – je vlastne do veľkej miery práve návčikom takejto odpútanosti a prázdnoty. O nič iné v nej nejde, než o to, aby modliaci sa človek vo svojej mysli vstúpil práve do takejto *prázdnoty*, otvorenej Bohu (ku ktorému je svojou pozornosťou upriamený úplne podobne, ako El, keď mala pred sebou fotografiu človeka, po ktorom pátrala). Ostatné je potom ponechané na Bohu, On je

ten, ktorý do tejto prázdnoty vstupuje, zjavuje sa a hovorí k človekovi, ako čítame už u prorokov: „*Preto ju ja vyvábim, zavediem ju na púšť a prehovorím k jej srdcu.*“ (Oz 2,14)

KOMUNITA

Seriál je skvelou ilustráciou fungovania komunity. M. Scott Peck hovorí, že *komunita*, stav hlbokej jednoty, ktorá neníči, ale umocňuje individualitu jej členov, víta, oslavuje a prijíma odlišnosti jej členov, jednoducho spája na prvý pohľad nespojiteľné a to hlbokú jednotu a súčasne hlbokú slobodu a nezávislosť jej členov, vzniká často ako výsledok *krízy*, krízy tak mocnej, že náhle odstráni, *prehluší* všetko, čo stavu komunity bráni.

V seriáli to vidíme znova a znova: Počas krízy sú si všetci neskutočne blízki. Prežívajú neskutočne hlboký vzťah a jednotu. Kríza sa pomíne – a pomíne aj jednotu. Začnú malichernosti – chlapi truciajú, dievčatá truciajú, kedysi hlboké priateľstvo degraduje na akési flirtovanie... Ale akonáhle sa kríza objaví znova, naplno prepukne aj komunita – stelesnená v objatí Mikea a El, ktorí si len čosi predtým dali „kopačky“. A zase, v samom závere, keď Mike podá El medvedíka zo skrine, tesne pred rozchodom... El sa vracia k tej mocnej skúsenosti komunity, oslovuje Mikea... a on by tiež rád, strašne rád bol zase tam, v tej hlbokej jednote, ale... akosi to nedokáže. Pominula kríza, pominula komunita...

My vieme, že komunita nemusí vznikáť len ako reakcia na krízu a pohromu. Dokáže ju vytvoriť aj spoločné zanietenie pre spoločný cieľ. O tom je iná komunita, *hráčska štvorka* Willa, Mikea, Lucasa a Dustina. Ale aj ona sa časom začne rozpadáť. *Dračí Doupě* zjavne nie je cieľ *dostatočne veľký* na to, aby ich naozaj navždy skutočne spojil, ako tam, v daždi pred domom, kruto pochopia Will i Mike.

Pekná je aj scéna, keď sa v závere druhej série El vráti a stretne sa s Mikeom a obaja hovoria, ako 353 dní Mike hľadal El a ona skryto 353 počúvala a nemohla mu odpovedať... Je to číry *chaos*, keď sa Mike v susednej izbe vrhne na Hoppera a mláti ho päšťami a Hopper na neho kričí a bráni sa... a potom náhle sa Mike zlomí a rozplače (etapa *prázdnoty* v jedinom bleskurýchlom okamihu) a po ňom sa rovnako láme aj drsňák Hopper... a zrazu nastáva skutočná a pravá *komunita*: Mike plače v Hopperovom nárouči a on, veľký šerif, šepká malému chlapcovi: „Prepáč... Odpusť...“

PRAVIDLÁ

K téme komunity je tam ešte jedna pekná myšlienka: ak má komunita existovať, vytrvať, musí mať svoje jasné pravidlá, s ktorými sa všetci stotožnia.

V prípade Mikea, Willa, Lucasa a Dustina ich reprezentuje legendárna opakujúca sa veta „*Friends don't lie!*“, kamaráti si neklamú!

Tam, kde podobné spoločné pravidlá neexistujú – alebo sa s nimi niekto nedokáže stotožniť – komunita nemôže fungovať. To je prípad El a Kalinho gangu: El sa nevie stotožniť s ich vendetou a násilím na ľuďoch, bár im aj v minulosti kruto ublížili. Podobne kedykoľvek naši štyria partáči porušia svoje hodnoty – niekto zaklame, zatají pravdu – vždy to má za výsledok konflikt, hrozí zánikom komunity, ktorá je zrazu nesmierne krehká.

Kresťanstvo tiež stojí na jasných hodnotách, daných nielen Desatorom, ale aj Evanjeliom. Ak ich nerešpektujeme – potom neexistuje žiadna cirkev, žiadna farnosť, žiadne spoločenstvo.

NAJMOCNEJŠÍ ASPEKT

To, čo na seriáli fascinovalo (aspoň mňa) najviac, boli práve tieto vzťahy. Komunita. Komunita oblečená do hávu prostého *priateľstva*. Vernosti, Oddanosti. Hlboká jednota idúca ďaleko za hranice akejkoľvek „zaľúbenosti“ či dokonca „sexu“ a pod. Omnoho väčšia, hlbšia, vznešenejšia, nádhernejšia, intenzívnejšia. Toto bolo v celom príbehu to najmocnejšie, najuchvacujúcejšie.

Toto znamená byť kresťanom. Žiť v kresťanskom spoločenstve. Vo farnosti. V Cirkvi. Toto JE Cirkev v praxi: „*Ved' skrze vieru v Kristovi Ježišovi ste všetci Božími synmi.*“²⁷ *Lebo všetci, čo ste pokrstení v Kristovi, Krista ste si obliekli.*“²⁸ *Už niet Žida ani Gréka, niet otroka ani slobodného, niet muža a ženy, lebo vy všetci ste jeden v Kristovi Ježišovi*“ (Gal 3,26-28). „*Ak teda trpí jeden úd, trpia spolu s ním všetky údy, a ak vychvaľujú jeden úd, radujú sa s ním všetky údy.*“²⁷ *Vy ste Kristovo telo a jednotlivo ste údy*“ (1 Kor 12,26-27). „*Čo je láska, poznali sme z toho, že on položil za nás svoj život. Aj my sme povinní dávať život za bratov*“ (1 Jn 3,16).

Pokiaľ ste v nemali príležitosť stretnúť sa s kresťanmi a zažiť túto jednotu v Cirkvi, potom vám seriál umožnil aspoň trochu nahliadnuť a sprostredkovane prežiť niečo z toho, aké to je: byť s niekým *opravdivými oddanými priateľmi* tak, ako nás k tomu volá sám Kristus, keď hovorí: „*Už vás nenazývam sluhami, lebo sluha nevie, čo robí jeho pán. Nazval som vás priateľmi, pretože som vám oznámil všetko, čo som počul od svojho Otca*“ (Jn 15,15).

AKO SA POSTAVIŤ ZLU?

Prichádza posledný a napodiv mohutne realistický pohľad na dávnu otázku, ktorú vo filme *Excalibur* kladie Artuš Merlinovi: „Porazili sme zlo?“ Je vôbec možné poraziť zlo?

Vo mnohých dielach hrdinovia porážajú zlo. Aragorn Elfkam Elessar a kapitáni Západu v *Pánovi Prsteňov*, Peter a Edmund v *Narnii*,... ale: naozaj porážajú zlo? Bojujú proti nemu totiž rovnakým zlom: mečmi, šípami, ohňom, zabíjaním a ničením. Dá sa zlo poraziť zlom?

Seriál *Stranger Things* vidí vec triezvejšie: Zlo nie je možné poraziť ani vyhladiť. Jediné, čo sa dá urobiť, je *utiecť od neho* a potom *uzatvoriť bránu*, ktorou do nášho sveta vstúpilo.

Toto je hlboko kresťanská stratégia. Zaznieva v krstných sľuboch: „*Zriekaš sa hriechu*“ – čiže utekáš pred ním preč a odmietaš ho? „*Zriekaš sa pokušení*“ – čiže zatváraš všetky brány, ktorými k tebe zlo prúdi? „*Zriekaš sa Diabla, pôvodcu hriechu*“ – čiže odmietaš čo i len pomyslieť na nejaké kompromisy, flirtovanie so zlom a s hriechom?

V seriáli všetci, ktorí so zlom flirtovali – s vidinou moci, výhody pred nepriateľmi, čohokoľvek, ... – nakoniec zahynuli. Prežili tí, ktorí ho prekukli, odmietli, utiekli pred ním (vediac, že je nad ich sily poraziť ho) a nakoniec, s pomocou El v druhej sérii či za cenu Hopperovho života v tretej sérii (ak teda nevstane z mŕtvych v štvrtej sérii, čo je dost možné) Bránu uzatvorili.

Tak zatiaľ toľko...

Pekný seriál.

P.S.: Samozrejme, nie je to seriál bezchybný ani dokonalý. Prvá séria je super. Druhá... tiež dobrá. Tretia – Rusi sa jasne nepodarili. Nielen preto, že v Amerike je asi fatálny nedostatok typických „ruských ksichtov“. Hlavne zobrazenie Sovietskej armády a jej zariadení v štýle komixovej Hydry z Kapitána Ameriku bolo niekde na pomedzí paródie (a tvorcovia tým prišli o úchvatnú príležitosť zobrazit' omnoho mrazivejšiu realitu, aká bola pod taktovkou NKVD a neskôr KGB). A vôbec, miestami seriál prekročoval hranice a potácal sa niekde medzi thrillerom, komédiou a paródiou... No čo, nič nie je dokonalé. A viete čo? Napodiv to celé fungovalo. A to pekné a silné nakoniec prevážilo. Aspoň o mňa.